August Strindberg

Båndet

Sørgespil i én akt

Bibliotek 1800

August Strindberg

Båndet

Sørgespil i én akt

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af August Strindberg: *Båndet* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of August Strindberg: *Båndet* is based upon sources in the public domain worldwide.

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Personerne

Herredsfogden, 27 år.
Sognepræsten, 60 år.
Baronen, 42 år.
Friherreinden, 40 år.
De 12 nævns- og meddomsmænd.
Protokolføreren.
Sognefogden.
Landpolitibetjenten.
Sagføreren.
Gårdbrugeren Alexandersson.
Tjenestepigen Alma Jonsson.
Mejersken.
Tærskeren.

Almue.

En tingsal. Dør og vinduer i baggrunden; gennem vinduerne ses kirkegården og klokkestablen. Dør til højre. Til venstre dommersædet i form af et kateder på en forhøjning, katedret prydet med forgyldte ornamenter af sværdet og vægtskålen. På begge sider af dommersædet stole og bord for nævnet. Midt på gulvet bænke for tilhørerne. Væggene udgøres af faste skabe, på hvis døre ses kapitelstakster og kundgørelser.

Båndet

Scene 1

Sognefogden og landpolitibetjenten.

Sognefoged.
Har du nogen sinde før set så mange folk til sommertinget?

Landpoliti.
Nej, ikke de sidste femten år, siden vi havde det store Alsømord.

Sognefoged.
Ja, dette her er da også noget, der kan være lige så godt som et dobbeltmord på sine forældre. At baronen og friherreinden skal skilles, det er jo allerede den rene elendighed; men når så dertil kommer, at familierne begynder at slås om ejendele og jordegods, så kan man tænke sig, hvordan de må ligge i hårene på hinanden. Det manglede bare, at de skulle nappes om det eneste barn, så ville ikke selve kong Salomo kunne dømme dem imellem.

Landpoliti.
Ja, hvordan er det med den sag? Nogle siger det ene, andre det andet – men én af dem må vel have skylden.

Sognefoged.
Det er just ikke sagt; undertiden er det ikke nogens skyld, at to kommer op at skændes, og undertiden er det kun den enes skyld, at to trættes. Mit rivejern hjemme f.eks. går og skråler

op, siger man, når jeg er ude. For øvrigt er dette her slet ikke nogen trætte, men en fuldstændig retssag, og i de fleste sådanne sager er den ene part den anklagende, det vil sige den, der føler sig brøstholden, og den anden part den indstævnte eller den skyldige. Hvem der er skyldig i denne sag, det er ikke let at sige, for begge parterne er anklagere og indstævnte.

Landpoliti.

Se, se! Se, se! Men underligt er det i disse tider; det er, som om kvindfolkene er blevet gale. Min gamle har anfald, hvor hun siger, at det er mig, der skulle føde børnene, hvis der var retfærdighed til, som om ikke Vorherre skulle vide, hvordan han har skabt sine mennesker. Også får jeg lange historier om, at hun også er et menneske, ligesom jeg ikke vidste det i forvejen eller havde påstået noget andet – og at hun ikke har lyst til at være min tjenestetøs, skønt det nok snarere er mig, der er hendes tjenestedreng.

Sognefoged.

Ja så! Har du også fået den smitte i dit hus? Min har for skik at læse et blad, som hun får på herregården, og så fortæller hun den ene dag som noget yderst mærkværdigt, at en pige fra Dalarne har givet sig til at være murer, en anden gang en gammel kælling har overfaldet og banket sin syge mand. Jeg ved ikke, hvad det alt sammen går ud på, men hun synes at være gal i hovedet på mig, fordi jeg er et mandfolk.

Landpoliti.

Ja, er det ikke noget underligt noget! *(Byder en pris snus)*. Smukt vejr i dag! Rugen står så tæt som hårene på et skind,

og frostnætterne slap vi let over.

Sognefoged.

Jeg har ingenting på marken for mit vedkommende, og gode år er dårlige år for mig: ingen udpantninger, ingen auktioner. Kender du den nye herredsfoged, som skal holde ting i dag?

Landpoliti.

Nej, men det skal være en springfyr, der nylig har fået sin eksamen og nu holder sit første ting –

Sognefoged.

Og så skal han nok være en smule hellig. Hm!

Landpoliti.

Hm! Hm! – Tingsprædiken varer længe i dag!

Sognefoged *(lægger en stor bibel på protokolførerens bord og 12 små på nævnsmændenes)***.**

Nu kan det ikke vare så længe, før det er forbi; de har snart holdt en hel time ved.

Landpoliti.

Han er et rent jern til at prædike, når han først tager fat. *(Pause.)* Skal ægtefolkene indfinde sig personligt?

Sognefoged.

Begge to, så her bliver nok et spektakel! *(Det ringer i klokkestablen udenfor)*. Så, nu er det forbi! – Støv lidt af på bordet dér, så tænker jeg, vi kan begynde.

Landpoliti.

Og der er blæk i blækhusene?

Scene 2

De forrige. Baronen og friherreinden.

Baronen *(halvhøjt til friherreinden)***.**

Altså inden vi skilles for et år, er vi fuldstændig enige om alle punkter! For det første: ingen beskyldninger overfor domstolen?

Friherreinden.

Tror du, jeg kunne finde på at stå her og blotte alle vort samlivs enkeltheder overfor en nysgerrig hob bønder?

Baronen.

Vel! Videre: Du beholder barnet i separationsåret på det vilkår, at det får lov til at besøge mig, når jeg ønsker det, og at det opdrages efter de principper, jeg har opstillet, og som du har godkendt?

Friherreinden.

Ja vel, ja vel!

Baronen.

Og at jeg af godsets indtægter giver dig og barnet tre tusind kroner under separationsåret?

Friherreinden.

Som vi er kommet overens om.

Baronen.

Så har jeg ikke mere at tilføje, men vil sige dig Farvel! Hvorfor vi skilles, ved kun du og jeg; og for vor søns skyld må ingen få det at vide. Men jeg beder og besværger dig også for hans skyld: yp ingen strid, så vi tirres til at tilsmudse hans

forældres navn. Det hænder alligevel nok, at han ude i det grusomme liv kommer til at undgælde, fordi hans forældre er skilt.

Friherreinden.

Jeg ypper ingen strid, så længe jeg får lov til at beholde mit barn!

Baronen.

Lad os derfor nu ene og alene tænke på barnets vel og glemme, hvad der har været os imellem. Og tænk på én ting til: hvis vi kives om barnet og bestrider hinandens evne til at pleje og opdrage det, kan dommeren fradømme os begge barnet og sætte det i pleje hos de hellige, for at vokse op i had og foragt for dets forældre!

Friherreinden.

Det er ikke muligt!

Baronen.

Jo, min ven, sådan er loven.

Friherreinden.

Det er en dum lov.

Baronen.

Det kan være, men den gælder, og den er også skrevet for dig.

Friherreinden.

Det er unaturligt. Og det ville jeg aldrig finde mig i.

Baronen.

Det behøver du heller ikke, da vi jo har besluttet ikke at bekæmpe hinanden. Vi har aldrig kunnet komme overens før,

men på dette punkt er vi jo enige: at vi vil skilles uden strid. *(Til sognefogden)*. Er det tilladt for friherreinden at vente inde i værelset dér?

Sognefoged.

Vær så god at gå ind!

(Baronen følger friherreinden til højre dør og går derpå ud i baggrunden.)

Scene 3

Sognefoged. Landpolitibetjenten. Sagføreren. Tjenestepigen. Mejersken. Tærskeren.

Sagføreren *(til tjenestepigen)***.**

Ser du, min ven: at du har stjålet, det er jeg ikke et øjeblik i tvivl om, men eftersom din husbond ingen vidner har på det, så er du uskyldig. Men da nu din husbond har kaldt dig for tyv, i to vidners nærværelse, så er det ham, der skylder dig æresoprejsning. Og nu er du den anklagende og han den indstævnte. Kom derfor i hu denne regel: en uskyldigs første pligt er at benægte.

Tjenestepigen.

Ja, men herredsfogden sagde nylig, at jeg ikke havde forbrudt mig i noget, men at det var husbond, der var skyldig.

Sagføreren.

Du er skyldig, eftersom du har stjålet, men da du har forlangt en forsvarer, så er det min uafviselige pligt at vaske dig ren og få din husbond dømt. Derfor og for sidste gang: benægt! *(Til vidnerne)*. Og vidnerne, hvad skal de bevidne?

Hør nu: et godt vidne skal holde sig til sagen. Mærk derfor nøje, at der her ikke er spørgsmål om, hvor vidt Alma har stjålet eller ikke, men at der kun er spørgsmål om, hvor vidt Alexandersson har sagt, at hun har stjålet, thi, mærk jer det nøje: Alexandersson har ikke ret til at føre vidner for sine påstande, men det har vi. Hvorfor, det må pokker vide! Men det angår ikke jer. Altså: tungerne lige i munden og fingrene på Bibelen!

Mejersken.

Herre Jesus! Jeg er så bange, for jeg ved ikke, hvad jeg skal sige.

Tærskeren.

Sig som jeg siger, du, så lyver du ikke.

Scene 4

De forrige. ***Herredsfogden*** *og* ***sognepræsten****.*

Herredsfogden.

Tak for Deres prædiken, hr. pastor.

Præsten.

Ingen årsag, herredsfoged.

Herredsfoged.

Jo; som De ved, er dette mit første ting. Jeg har egentlig båret frygt for denne bane, på hvilken jeg næsten mod min vilje er blevet drevet ind. For dels er lovene så brøstfældige, hele rettergangsvæsenet så usikkert og den menneskelige natur så fuld af usandhed og forstillelse, at jeg mangen en gang har undret mig over, hvordan en dommer kan have mod til at

udtale en bestemt mening. Og i dag har De vakt mine bekymringer på ny.

Præsten.

At være samvittighedsfuld, er jo en pligt, men at være blødhjertet, duer ikke. Og da nu alt andet på jorden er mangelfuldt, så må vi vel heller ikke tænke os dommere og domme fuldkomne.

Herredsfoged.

Lad så være, men det forhindrer ikke, at jeg føler et grænseløst ansvar, når jeg har menneskers skæbne i min hånd, og når det af mig udtalte ord kan virke ned igennem generationer. Jeg tænker nu nærmest på denne skilsmissesag mellem baronen og hans hustru, og jeg må absolut spørge Dem, der i kirkerådet har mæglet og givet ægtefællerne de to advarsler, hvad Deres mening er om deres indbyrdes forhold og deres relative skyld.

Præsten.

Det vil sige: herredsfogden vil gøre mig til dommer eller bygge sin dom på mit vidnesbyrd. Derfor kan jeg kun henvise til kirkerådets protokol.

Herredsfoged.

Ja, protokollen, den kender jeg. Men det er netop hvad der ikke står i protokollen, som jeg trænger til at få rede på.

Præsten.

Hvad ægtefællerne under privat forhør har beskyldt hinanden for, er min hemmelighed; og for øvrigt: hvordan skulle jeg kunne vide, hvem der har talt sandt, og hvem der

har løjet? Jeg må svare Dem det samme, som jeg har sagt til baronen og hans hustru: jeg har ingen grund til at tro den ene mere end den anden.

Herredsfoged.

Men De har dog vel kunnet danne Dem en mening om sagen under forhandlingerne?

Præsten.

Jeg har dannet mig én mening, når jeg hørte den ene part, og jeg har dannet mig en anden mening, når jeg hørte den anden part. Med ét ord: jeg kan ikke have nogen begrundet mening i det foreliggende spørgsmål.

Herredsfoged.

Men *jeg* skal udtale en bestemt mening, jeg, som slet ingenting ved.

Præsten.

Det er en dommers tunge kald, som jeg aldrig ville kunne bære.

Herredsfoged.

Men man må dog vel kunne fremskaffe vidner? Beviser?

Præsten.

Nej, ægtefællerne anklager ikke hinanden offentligt. Og for øvrigt: to falske vidner er gyldigt bevis, og en meneder er lige Så god. Tror De, at jeg ville bygge en dom på tjenestepigers sladder, misundelige naboers snak eller partiske slægtninges hævn?

Herredsfoged.

De er en forfærdelig skeptiker, pastor.

Præsten.

Man bliver det, når man har fyldt de 60 år og når man har været sjælesørger i 40. Løgnen er sej som arvesynden, og jeg tror, at alle mennesker lyver; man lyver af frygt som barn, af interesse, nødvendighed, selvopholdelsesdrift, når man bliver ældre; jeg kender dem, der lyver af ren menneskekærlighed. I det foreliggende tilfælde, hvad dette ægtepar angår, tror jeg, De vil få meget vanskeligt ved at udforske, hvem der taler sandt; og jeg vil kun advare Dem imod at tage parti for nogen af dem. De er selv nygift og står under en ung kvindes tryllemagt; De har derfor let ved at blive indtaget til gunst for en ung charmant dame, der er en ulykkelig hustru og tillige moder. På den anden side er De nylig blevet barnefader og vil som sådan ikke kunne undgå at blive rørt over faderens forestående adskillelse fra sit eneste barn. Vogt Dem derfor for medlidenhed til nogen af siderne, for medlidenhed med den ene er grusomhed mod den anden.

Herredsfoged.

En ting vil dog lette mig mit tunge hverv, nemlig at ægtefællerne er enige i hovedsagen.

Præsten.

Stol ikke på det, for sådan siger de alle; og så snart de står foran retsskranken, så slår lidenskaberne ud i lys lue. Der behøves kun en gnist, så blusser det i vejret. Nu kommer nævnsmændene! Farvel så længe. Jeg bliver her, skønt jeg ikke ses.

Scene 5

De forrige. De 12 nævns- og meddomsmænd. ***Sognefogden*** *(ringer på en klokke i den åbne baggrunds dør). Rettens medlemmer tager plads. Folk strømmer ind.*

Herredsfoged.

Idet jeg erindrer om straffelovens bestemmelser angående tingsfred i dens ellevte kapitel, paragraf 5, 6 og 8, erklærer jeg hermed rettens forhandlinger åbnede. *(Hvisker noget til protokolføreren; derpå højt:)* Vil det nyvalgte nævn behage at aflægge ed.

Nævnsmændene *(rejser sig, lægger fingrene på Bibelen og taler derefter alle på én gang, undtagen når navnene nævnes)***.**

Jeg Aleksander Eklund,

Jeg Emanuel Wickberg,

Jeg Karl Johan Sjöberg,

Jeg Erik Otto Boman,

Jeg Erenfrid Söderberg,

Jeg Olof Andersson i Vik,

Jeg Karl Peter Andersson i Berga,

Jeg Aksel Vallin,

Jeg Anders Erik Ruth,

Jeg Sven Oskar Erlin,

Jeg August Alexander Vass,

Jeg Ludvig Østman

(alle på én gang, i takt, lav tone og mezza voce:)

lover og sværger ved Gud og hans hellige evangelium, at jeg vil og skal, efter min bedste forstand og samvittighed, i alle domsafsigelser gøre det rette, ikke mindre mod den fattige end den rige, og dømme efter Guds og Sveriges lov og lovlige vedtægter; *(i højere tone og med hævede stemmer)* aldrig lov forvrænge eller uret fremme, for slægtskab, svogerskab, venskab, avind eller ond vilje, eller frygt, ejheller for bestikkelse og gaver eller anden årsag, under hvad form det være må, og ej den sagskyldig gøre, som sagesløs er, eller den sagesløs, som sagskyldig er. *(Tonen hæves yderligere)*. Jeg skal også hverken førend dommen afsiges eller bagefter åbenbare for dem, som retten søger, eller andre, de rådslagninger, som retten for lukkede døre holder. Alt dette vil og skal jeg som en ærlig og oprigtig dommer trolig holde, uden argelist og påfund *(pause)* – så sandt Gud hjælpe mig til liv og sjæl!

(Nævnsmændene sætter sig).

Herredsfogden *(til sognefogden)*.

Råb sagen op: Alma Jonsson mod gårdbrugeren Alexandersson!

Scene 6

De forrige. ***Sagføreren. Alexandersson. Tjenestepigen. Mejersken. Tærskeren.***

Sognefogden *(råber op)*.

Tjenestepigen Alma Jonsson mod gårdbrugeren Alexandersson.

Sagføreren.

Jeg fremlægger fuldmagt for anklagerinden Alma Jonsson.

Herredsfogden *(undersøger fuldmagten, derpå:)*

Tjenestepigen Alma Jonsson har i udtagen stævning mod sin tidligere husbond Alexandersson gjort ansvar gældende ifølge straffelovens sekstende kapitel, paragraf otte, gående ud på seks måneders fængsel eller bøder, fordi Alexandersson har kaldet hende en tyv, uden at have bekræftet sin anklage eller anlagt sag. Hvad har Alexandersson at anføre?

Alexandersson.

Jeg har kaldt hende for tyv, fordi jeg har set hende stjæle.

Herredsfoged.

Har Alexandersson vidner på, at hun har stjålet?

Alexandersson.

Nej, jeg havde tilfældigvis ingen vidner med mig, for jeg plejer mest at gå alene.

Herredsfogden.

Hvorfor lagde Alexandersson ikke sag an imod pigen?

Alexandersson.

Fordi jeg aldrig fører proces. For øvrigt plejer vi husbønder aldrig at klage over hustyveri, dels fordi det er så almindeligt, dels fordi vi ikke vil ødelægge vore tjenestefolks fremtid.

Herredsfoged.

Hvad har Alma Jonsson at svare herpå?

Alma Jonsson.

Jo–o–

Sagføreren.

Stille du! Alma Jonsson, som i denne sag ikke er den anklagede, men anklageren, beder om at få sine vidner afhørte, for at der kan føres bevis for Alexanderssons ærekrænkelse.

Herredsfogden.

Da Alexandersson har vedkendt sig ærekrænkelsen, kræver jeg ingen vidner. Derimod er det af vigtighed for mig at vide, om Alma Jonsson er skyldig i forseelsen, for har Alexandersson antagelige grunde for sin udtalelse, indvirker dette formildende på dommen.

Sagføreren.

Jeg beder om tilladelse til at imødegå denne dommerens påstand i kraft af straffelovens sekstende kapitel, paragraf 13, hvori den, der tiltales for ærekrænkelse, ikke tillades at fremføre bevis for sandheden af sin beskyldning.

Herredsfogden.

Parter og vidner samt tilhørere har at fjerne sig, for at retten kan overveje.

(Alle går undtagen retten).

Scene 7

Retten.

Herredsfogden.

Er Alexandersson en troværdig og hæderlig mand?

Nævnet.

Alexandersson er en troværdig mand.

Herredsfogden.

Er Alma Jonsson kendt som et tro tyende?

Erik Otto Boman.

Alma Jonsson er blevet afskediget for rapseri hos mig, forgangent år.

Herredsfogden.

Jeg må dog alligevel dømme Alexandersson til bøder. Der er ikke nogen anden udvej. Er han fattig?

Ludvig Østman.

Han står i restance for statsskatter og havde misvækst i fjor; så bøder formår han ikke at bære.

Herredsfogden.

Og alligevel kan jeg ikke finde nogen anledning til at opsætte sagen, da alt er klart, og Alexandersson ikke må føre vidner. Er der nogen, der har noget at tilføje eller indvende?

Alexander Eklund.

Jeg vil kun tillade mig en almindelig betragtning: en sag som denne, hvor den ikke alene uskyldige, men forulempede bliver straffet, og tyven får oprejsning for sin såkaldte ære, kan let have til følge, at mennesker bliver mindre overbærende overfor deres næste, og at processer vil blive almindeligere.

Herredsfogden.

Det er meget muligt, men almindelige betragtninger vedkommer ikke protokollen, og dom må fældes. Jeg spørger

derfor kun nævnet, om Alexandersson kan anses for skyldig ifølge straffelovens sekstende kapitel, paragraf 13.

Nævnet.

Ja!

Herredsfogden *(til sognefogden)***.**

Kald parterne og vidnerne ind.

Scene 8

Alle ind.

Herredsfogden.

I sagen mellem Alma Jonsson og gårdbrugeren Alexandersson dømmes Alexandersson for ærekrænkelse til en bøde af 100 kroner.

Alexandersson.

Ja, men jeg så jo, at hun stjal! – Det har man for at man er barmhjertig.

Sagføreren *(til tjenestepigen)***.**

Ser du nu! Når man bare benægter, så går det! Alexandersson var dum og benægtede intet. Havde jeg været hans defensor og han havde benægtet anklagen, så skulle jeg straks have erklæret dine vidner for inhabile, og du ville have siddet der! – Nu går vi ud og afgør den affære.

(Går med tjenestepigen og vidnerne).

Alexandersson.

Og nu skal jeg kanske udfærdige en skudsmålsbog til Alma og skrive, at hun har været ærlig og tro?

Sognefogden.
Det vedkommer ikke mig.

Alexandersson *(til sognefogden)*.
Og for det skal jeg nu gå fra gård og grund! Kan man tænke sig, at det er sådan fat med retfærdigheden, at tyven får æren og den bestjålne en dragt prygl! Fy for fanden! – Kom og lad os få en kaffepuns, Øman.

Sognefogden.
Jeg kommer siden, men skrig ikke op!

Alexandersson.
Jo, jeg vil Djævelen tage mig skrige op, om det så koster mig tre måneder.

Sognefogden.
Skrig blot ikke! Skrig ikke!

Scene 9

De forrige. Lidt efter ***baronen*** *og* ***friherreinden****.*

Herredsfogden *(til sognefogden)*.
Råb op skilsmissesagen mellem baron Sprengel og hans hustru, født Malmberg.

Sognefogden.
Skilsmissesagen mellem baron Sprengel og hans hustru, født Malmberg.

(Baronen og Friherreinden ind).

Herredsfogden.

I udtagen stævning mod sin hustru har baron Sprengel erklæret, at han ikke længer agter at fortsætte ægteskabet, og anholder derfor, da kirkerådets mægling har vist sig frugtesløs, om at blive dømt til et års skilsmisse fra bord og seng. Hvad har friherreinden herimod at indvende?

Friherreinden.

Mod skilsmissen har jeg intet at indvende, når jeg blot må beholde mit barn. Det er min betingelse.

Herredsfogden.

Loven godkender ingen betingelser i dette tilfælde, og det er domstolene, der afgør spørgsmålet om barnet.

Friherreinden.

Det var højst mærkeligt.

Herredsfogden.

Og det er derfor af stor vigtighed for dommeren at få at vide, hvem der har voldet uenigheden, hvorpå skilsmissen er grundet. I følge vedlagt kirkerådsprotokol synes hustruen at have vedkendt sig, at hun stundom har haft et stridigt og vanskeligt sind, hvorimod ægtemanden ikke har indrømmet at have nogen skyld. Friherreinden synes altså at have erkendt – –

Friherreinden.

Det er løgn!

Herredsfogden.

Jeg har vanskeligt ved at antage, at kirkerådets protokol, underskrevet af sognepræsten og otte andre troværdige

mænd som vidner, skulle være urigtig.

Friherreinden.

Det er falsk referat.

Herredsfogden.

Man anvender ikke ustraffet sådanne udtalelser for domstolen.

Baronen.

Jeg ville gerne gøre opmærksom på, at jeg frivilligt har afstået barnet til friherreinden under visse betingelser.

Herredsfogden.

Og jeg gentager endnu en gang, hvad jeg nylig sagde, at det er dommeren og ikke parterne, som afgør sagen. Altså: Friherreinden benægter at være skyld i uenigheden?

Friherreinden.

Ja, det gør jeg. Og det er ikke kun den enes fejl, når to trættes.

Herredsfogden.

Dette er ikke nogen trætte, men en kriminalsag; for øvrigt synes friherreinden at røbe et stridbart sind og et hensynsløst væsen.

Friherreinden.

Så kender De ikke min mand.

Herredsfogden.

Vær så god at forklare Dem nærmere, for jeg kan ikke fælde dom på insinuationer.

Baronen.

I så fald beder jeg om at få sagen henlagt, så at jeg kan søge skilsmisse ad andre veje.

Herredsfogden.

Sagen er allerede inkamineret og må føres til ende! – Friherreinden påstår altså, at ægtemanden er skyld i skilsmissen. Kan det bevises?

Friherreinden.

Ja, det kan bevises.

Herredsfogden.

Vær da så god og gør det, men betænk nøje, at det gælder at bestride baronens faderret og retten til ejendommen.

Friherreinden.

Den har han forspildt mange gange, ikke mindst når han nægtede mig søvn og føde.

Baronen.

Jeg nødes til at oplyse, at jeg aldrig i så henseende har nægtet Friherreinden søvn; jeg har kun bedt hende om ikke at sove til middag, fordi huset derved vanrøgtedes og barnet lodes uden opsyn. Hvad føden angår, har jeg altid ladet fruen i huset tage bestemmelse derom, og jeg har kun modsat mig et par overflødige gilder, når den vanrøgtede husholdning ikke tillod sådanne udgifter.

Friherreinden.

Og han har ladet mig ligge syg uden at ville sende bud efter læge.

Baronen.

Friherreinden brugte altid at blive syg, når hun ikke fik sin vilje, men den slags sygdomme gik hurtigt over. Efter at jeg en gang havde tilkaldt professoren fra byen og han havde erklæret, at det kun var nykker, sendte jeg næste gang ikke bud efter læge, da friherreinden atter blev syg – fordi det nye pillespejl var halvtreds kroner billiger end det, hun ville have.

Herredsfogden.

Alt dette er ikke af den natur, at det kan komme i betragtning ved afgørelsen af en så alvorlig sag. Der må gives dybere motiver.

Friherreinden.

Det må vel være grund nok, at en fader ikke tillader en moder at opdrage sit barn.

Baronen.

For det første har Friherreinden ladet en pige passe barnet, og når hun selv har taget sig af det, har det altid været galt; for det andet har hun villet gøre drengen til en pige i stedet for en dreng; således lod hun ham gå i pigeklæder, til han var fire år, og den dag i dag i otte års-alderen går han med langt hår som en tøs, tvinges til at sy og hækle, samt lege med dukker, hvilket jeg alt sammen anser for skadeligt for barnets udvikling til mand. Og samtidig morede hun sig på den anden side med at klæde folkenes pigebørn ud som drenge, klippe håret af dem og sætte dem til den slags arbejde, som drenge plejer at passe. Med ét ord: jeg tog mig min drengs opdragelse, da jeg mærkede disse symptomer på sindssyge,

hvis følger man før har set føre til konflikt med straffelovens attende kapitel.

Herredsfogden.

Og alligevel vil De nu lade barnet blive i moderens værge?

Baronen.

Ja, fordi jeg aldrig har kunnet nære den grusomme tanke at skille barn og moder ad; og fordi moderen har lovet at forbedre sig. Jeg havde for øvrigt kun lovet det under visse betingelser og under forudsætning af, at loven ikke blandede sig i sligt. Men eftersom vi nu er kommet ind på beskyldningernes område, har jeg forandret min beslutning, i særdeleshed da jeg fra at være anklageren er blevet den anklagede.

Friherreinden.

Det er på den måde, den mand altid holder sine løfter.

Baronen.

Mine løfter er som alle andres givet under visse betingelser, og så længe betingelserne blev opfyldt, har jeg holdt, hvad jeg lovede.

Friherreinden.

Dernæst havde han lovet mig personlig frihed i ægteskabet –

Baronen.

Naturligvis under den forudsætning, at anstændighedens love ikke krænkedes, men da alle grænser blev overskredet og friheden blev den rene lovløshed, anså jeg mit løfte for ophævet.

Friherreinden.

– Og derfor pinte og plagede han mig med den urimeligste skinsyge, der plejer at være nok til at gøre et samliv utåleligt. Han var endda latterlig nok til at være skinsyg på lægen.

Baronen.

Den skinsyge bestod i, at jeg ikke ville lade hende benytte en ukendt og snakkelysten massør under et ildebefindende, der plejer at behandles af en kammerpige, for så vidt friherreinden ikke sigter til den gang, da jeg kastede forvalteren på porten, fordi han røg i mine stuer og bød friherreinden cigarer.

Friherreinden.

Da vi er kommet ind på skamløshedernes område, er det lige så godt, at hele sandheden kommer frem: baronen har begået ægteskabsbrud. Er det ikke tilstrækkeligt til at gøre ham uværdig til at være ene om at opdrage mit barn?

Herredsfogden.

Kan friherreinden bevise dette?

Friherreinden.

Ja, det kan jeg, og her har jeg breve.

Herredsfogden *(modtager brevene)***.**

Hvor længe er det siden?

Friherreinden.

Det er et år siden.

Herredsfogden.

Tiden for retslig påtale er vistnok udløbet, men selve det faktiske forhold vejer tungt imod ægtemanden og kan volde

ham barnets og bosloddets delvise fortabelse. Vedkender baronen sig ægteskabsbruddet?

Baronen.

Ja, og med anger og skamfuldhed, men der gives omstændigheder, der må betragtes som formildende. Jeg var tvunget til et vanærende cølibat ved Friherreindens beregnede koldsindighed, skønt jeg kun høvisk bad om at opnå som gunst, hvad loven tilsteder mig som en rettighed; jeg væmmedes ved at købe hendes kærlighed, efter at hun havde indført prostitutionen i mit ægteskab og solgte sine gunstbevisninger først mod magt, siden for gaver og penge, og jeg så mig til sidst – og med friherreindens udtrykkelige tilladelse – nødsaget til at indlade mig på en løs forbindelse.

Herredsfogden.

Havde friherreinden givet sit samtykke?

Friherreinden.

Det er ikke sandt. Jeg forlanger bevis!

Baronen.

Det er sandt, men jeg kan ikke bevise det, når det eneste vidne, min hustru, benægter det.

Herredsfogden.

Ubevist behøver ikke at være usandt, men en aftale som denne imod gældende love er et *pactum turpe* og er ugyldig. Baronen har vedvarende alt imod sig.

Friherreinden.

Og da baronen har tilstået sin brøde med anger og skam, beder jeg – da jeg nu er anklager i stedet for at være den

anklagede – om retten ikke vil gå over til doms afsigelse, siden videre detaljer er unødvendige.

Herredsfogden.

I min egenskab af rettens formand beder jeg om at måtte høre, hvad baronen har at anføre til sit forsvar eller i det mindste til undskyldning?

Baronen.

Jeg har jo lige vedkendt mig ægteskabsbruddet og anført som formildende omstændigheder, at det dels skete af tvingende nød, fordi jeg efter ti års ægteskab pludselig fandt mig ugift, dels at det var med friherreindens eget samtykke. Men da jeg nu har al grund til at tro, at det hele var en snare for at komme mig til livs, er det min pligt – for min søns skyld – at gå videre – –

Friherreinden *(med et uvilkårligt udbrud)***.**

Axel!

Baronen.

Hvad der var skyld i mit ægteskabsbrud var friherreindens utroskab.

Herredsfogden.

Kan baronen bevise, at friherreinden har været utro?

Baronen.

Nej! for jeg var øm over familiens ære og tilintetgjorde alle de beviser, jeg havde i hænde, men jeg vover endnu at tro, at friherreinden her vil stå ved, hvad den tilståelse angår, hun en gang har aflagt for mig!

Herredsfogden.

Vedkender friherreinden sig sit ægteskabsbrud som forud for og derfor sandsynlig årsag i baronens fejltrin?

Friherreinden.

Nej!

Herredsfogden.

Vil De aflægge ed på, at De er uskyldig med hensyn til denne anklage?

Friherreinden.

Ja!

Baronen.

Herre Jesus! Nej! Det må hun ikke. Ingen mened for min skyld!

Herredsfogden.

Jeg spørger endnu en gang: vil friherreinden aflægge eden?

Friherreinden.

Ja!

Baronen.

Jeg tillader mig kun at bemærke, at friherreinden nu for øjeblikket er anklageren, og at man ikke som anklager kan aflægge ed.

Herredsfogden.

Da De har anklaget hende for en forbrydelse, er hun den anklagede. Hvad mener nævnet?

Emanuel Wickberg.

Da friherreinden er part i sagen, forekommer det mig, at hun vanskeligt kan vidne i sin egen sag.

Sven Oskar Erlin.

Det forekommer mig, at når friherreinden skal vidne med ed, måtte også baronen vidne med ed i samme sag, men da ed ikke må aflægges mod ed, synes hele sagen dunkel.

August Alexander Vass.

Her er vel ikke spørgsmål om vidne-ed, men om renselses-ed.

Anders Erik Ruth.

Det er vel det spørgsmål, der skal afgøres først.

Axel Vallin.

Men ikke i parternes nærværelse, da rettens forhandlinger ikke er offentlige.

Karl Johan Sjöberg.

Nævnets ytringsfrihed er ikke begrænset af hensyn til hemmelighedsholdelse.

Herredsfogden.

Af så mange forskellige meninger kan jeg ikke have nogen vejledning. Men da baronens brøde kan bevises, og friherreindens endnu er ubevist, må jeg kræve renselses-ed af friherreinden.

Friherreinden.

Jeg er rede!

Herredsfogden.

Nej, vent et øjeblik. – Kan baronen ikke, hvis vi udsætter sagen, fremskaffe beviser eller vidner for sin påstand?

Baronen.

Jeg hverken vil eller kan, for jeg sætter ikke pris på min vanæres offentliggørelse.

Herredsfogden.

Rettens forhandlinger udsættes, mens jeg søger en samtale med kirkerådets formand.

(Går ned af dommersædet og ind til højre.)

Scene 10

Nævnsmændene rådslår halvhøjt indbyrdes. Baronen og friherreinden i baggrunden. Tilhørerne samtaler gruppevis.

Baronen *(til friherreinden)***.**

Du viger ikke tilbage for meneden?

Friherreinden.

Jeg viger ikke tilbage for noget, når det gælder mit barn.

Baronen.

Men hvis jeg har beviser?

Friherreinden.

Det har du ikke.

Baronen.

Brevene er brændt, men de af vidner bekræftede afskrifter er i behold.

Friherreinden.

Nu lyver du for at skræmme mig!

Baronen.

For at vise dig, hvor højt jeg elsker mit barn og for i det mindste at frelse moderen – nu jeg selv er fortabt – så tag her beviserne; men vær ikke utaknemmelig.

(Rækker hende en pakke breve.)

Friherreinden.

At du var en løgner, det vidste jeg forud, men at du var så stor en skurk, at du lod brevene skrive af, det troede jeg dog ikke.

Baronen.

Det er takken! Men nu er vi begge fortabte.

Friherreinden.

Nå, lad os da begge gå til bunds – så der kan komme en ende på striden.

Baronen.

Er det bedre, at barnet mister begge sine forældre og står ene i verden?

Friherreinden.

Det kan aldrig ske!

Baronen.

Din urimelige indbildskhed, der forleder dig til at tro, at du står over love og medmennesker, har narret dig til at optage denne kamp, hvori én med sikkerhed bliver den tabende: vor søn! Hvad tænkte du på, da du begyndte dette overfald, der måtte udæske forsvar? På barnet var det ikke! Det var på

hævnen. Hævn for hvad? For at jeg kom på spor efter din brøde?

Friherreinden.

Barnet? Har du tænkt på barnet, mens du har stået her og smudset mig til overfor dette pak?

Baronen.

Hélène! – Vi har revet hinanden blodige som vilde dyr; vi har blottet vor skam overfor alle dem, der glæder sig over vor undergang, for her i salen har vi ikke en eneste ven; vort barn vil herefter ikke kunne tale om agtværdige forældre, aldrig gå ud i livet med en anbefaling fra far og mor; han vil få at se, hvordan hjemmet er skyet, hvordan de gamle sidder ene og foragtede, også vil han en gang fly os!

Friherreinden.

Hvad er det da, du vil?

Baronen.

Vi rejser til udlandet, når gården er solgt.

Friherreinden.

Og begynder kivet på ny! Jeg ved, hvordan det går; du er tam i otte dage, og så håner du mig.

Baronen.

Tænk på, at nu afgøres vor skæbne derinde. Du kan ikke gøre regning på et eneste godt ord fra præsten, som du nylig har kaldt en løgner; jeg kan heller ikke vente nogen barmhjertighed, da man ved, jeg ikke er kristen. Jeg ville ønske, jeg kunne skjule mig dybt inde i skoven – sådan skammer jeg mig.

Friherreinden.

Det er sandt; præsten hader os begge to, og det kan gå, som du siger. Tal med ham, du!

Baronen.

Om hvad? Om forlig imellem os?

Friherreinden.

Om hvad du vil, når det blot ikke er for sent! Tænk, hvis det var for sent! Hvad vil denne her Alexandersson, der sniger sig omkring os hele tiden? Jeg er bange for den mand.

Baronen.

Alexandersson er en skikkelig fyr.

Friherreinden.

Mod dig, ja, men ikke mod mig. Jeg har set de øjne før! – Gå ind til præsten nu, men tag mig først i hånden; jeg er så angst!

Baronen.

For hvad, min ven, for hvad?

Friherreinden.

Jeg ved det ikke. For alt, alt!

Baronen.

Men ikke for mig, vel?

Friherreinden.

Ikke nu længer. Det er, som om vi er kommet ind i mølleværket og har fået klæderne imellem hjulene. Og alle disse onde mennesker står og ser på os og ler! Hvad har vi gjort? Hvorhen har vi ladet vor vrede løbe af med os? Tænk

dig, hvor de alle sammen vil fryde sig, når de nu ser baronen og friherreinden afklædte og piskende løs på hinanden. Å, det er mig, som om jeg stod nøgen her.

(Hun knapper sin kåbe.)

Baronen.

Vær rolig, min ven! Stedet her egner sig ikke til at sige dig, hvad jeg før har sagt: man har kun én ven og ét hjem – men vi kunne begynde på ny! – Ja, Gud ved! Nej, det kan vi ikke. Vi er kommet for langt. Det er forbi! Det må være forbi! Og det ene må følge efter det andet. Nej, vi er fjender for livet! Og giver jeg nu slip på dig og barnet, så kan du gifte dig igen – jeg ser det nu. Og så kan mit barn få en stedfader, og jeg skal se en anden mand gå med min hustru og mit barn. Eller også skal jeg selv gå med en andens skøge under armen! Nej! – Enten du eller jeg! En af os må knuses! Du eller jeg!

Friherreinden.

Du! For lader jeg dig gå med barnet, så kan *du* gifte dig igen, og jeg kan få en anden kvinde at se som moder for mit barn! Å, den tanke ville kunne gøre mig til morderske. En stedmoder til *mit* barn!

Baronen.

Den tanke skulle du tidligere være kommet på – men når du så, hvordan jeg rev og sled i min kærligheds lænke, der bandt mig til dig, troede du, jeg ikke kunne elske nogen anden.

Friherreinden.

Tror du, at jeg nogen sinde har elsket dig?

Baronen.

Ja, en gang i alt fald! Da jeg blev dig utro! Da var din kærlighed sublim. Og din tilsyneladende foragt gjorde dig uimodståelig. Men du fik også respekt for mig efter mit ægteskabsbrud. Om det var hannen eller forbryderen, du mest beundrede, ved jeg ikke, men jeg tror, det var dem begge to, det måtte være dem begge, for du er den sandeste kvinde, jeg nogen sinde har set! Og du er allerede skinsyg på min eventuelle hustru. Hvor det er synd, at du blev min hustru. Som min elskerinde ville du have haft en ubestridt sejr, og dine troløsheder ville kun have været bouqueten på min unge vin.

Friherreinden.

Ja, din kærlighed var altid sanselig.

Baronen.

Sanselig som alt åndeligt, åndelig som alt sanseligt. Min svaghed for dig, der var min følelses styrke, indgav dig den tro, at du var den stærkeste, når du blot var mere ondskabsfuld, mere rå og mere hensynsløs end jeg.

Friherreinden.

Du den stærkeste? Du, der ikke vil det samme i to minutter; der overhovedet ikke ved, hvad du vil.

Baronen.

Jo, det ved jeg meget godt, men jeg har plads for både had og kærlighed, og jeg elsker dig det ene minut og hader dig det andet! Men nu hader jeg dig!

Friherreinden.

Tænker du også nu på barnet?

Baronen.

Ja, nu og altid. Og ved du hvorfor? Fordi han er vor legemliggjorte kærlighed. Han er mindet om vore skønne timer, båndet, der knytter vore sjæle til hinanden; stedet, hvor vi altid mødes uden at ville det. Og det er derfor, vi aldrig vil kunne skilles, om også vor skilsmisse kommer i stand. Å, gid jeg kunne hade dig, som jeg ville det!

Scene 11

De forrige. Herredsfogden og sognepræsten ind i samtale; de bliver stående i forgrunden.

Herredsfogden.

Jeg indser kun det fuldstændig håbløse i at søge retfærdighed og udfinde sandheden. Og det forekommer mig, som om lovene var et par århundreder bag efter retsbegreberne. Måtte jeg her ikke idømme den uskyldige Alexandersson straf og give den i tyveri skyldige pige æresoprejsning? Hvad nu denne skilsmissesag angår, så ved jeg i dette øjeblik hverken ud eller ind, og jeg har ikke samvittighed til at afsige en dom.

Præsten.

Men en dom må fældes!

Herredsfogden.

Ikke af mig! – Jeg nedlægger mit embede og vælger en anden livsbane.

Præsten.

Å – en sådan skandale ville blot bringe Dem i folkemunde og lukke alle veje for Dem. Bliv ved at dømme et par år, og De skal se, det går lettere og lettere at knuse menneskeskæbner ligesom æg. For øvrigt, vil De være af med den sag her, så lad nævnet overstemme Dem og selv bære ansvaret.

Herredsfogden.

Det er en udvej, og jeg tror, de alle vil være enige imod mig, for jeg har på følelsen, at der er noget galt i denne sag, og derfor vover jeg ikke at stole på min opfattelse – tak for rådet!

Sognefogden *(der har talt med Alexandersson, kommer hen til herredsfogden)***.**

I min egenskab af offentlig anklager beder jeg om at måtte melde gårdbrugeren Alexandersson som vidne mod friherreinde Sprengel.

Herredsfogden.

Angående ægteskabsbruddet?

Sognefogden.

Ja.

Herredsfogden *(til præsten)***.**

Her er måske en ny tråd, der kunne føre til en løsning.

Præsten.

Ja, her er sikkert tråde nok, når man blot får fat i dem.

Herredsfogden.

Det er i alle fald gyseligt at se to mennesker, der har båret kærlighed til hinanden, fare således frem! Det er som at se på

et dyr, der slagtes.

Præsten.
Ser De, det er kærlighed, herredsfoged.

Herredsfogden.
Hvad er da hadet?

Præsten.
Det er vrangen af tøjet.

(Herredsfogden går hen og taler med nævnsmændene).

Friherreinden *(hen til sognepræsten)***.**
Hjælp os, hr. pastor! Hjælp os!

Præsten.
Jeg kan ikke og må ikke som præst. For øvrigt, advarede jeg Dem ikke mod at lege med så alvorlige ting? Det var så simpel en sag at skilles! Gør det da nu! Loven hindrer Dem ikke; giv så ikke den skylden.

Scene 12

De forrige.

Herredsfogden.
Rettens forhandlinger optages på ny. – Ifølge indberetning fra den offentlige anklager, sognefoged Viberg, ønsker et vidne at optræde imod friherreinden og bekræfte hendes ægteskabsbrud. – Gårdbruger Alexandersson!

Alexandersson.
Det er mig.

Herredsfogden.

Hvorledes kan Alexandersson bevise sin påstand?

Alexandersson.

Jeg har set forbrydelsen blive begået.

Friherreinden.

Han lyver! Han skal bevise det.

Alexandersson.

Bevise? Jeg skal jo vidne nu!

Friherreinden.

Hans påstand er ikke noget bevis, selv om han her kaldes for vidne.

Alexandersson.

Vidnet skal måske føre to vidner, og de to vidner nye vidner?

Friherreinden.

Ja, det kan behøves, når man ikke ved, om de alle sammen lyver!

Baronen.

Alexanderssons vidneforklaring er overflødig. Jeg skal tillade mig at overrække dommeren hele den korrespondance, der indeholder fuldt bevis for friherreindens ægteskabsbrud. – Her er originalerne; kopierne findes hos den anklagede.

(Friherreinden udstøder et skrig, men tager sig sammen).

Herredsfogden.

Friherreinden ville dog nylig aflægge eden?

Friherreinden.

Men jeg gjorde det ikke. – Nu synes jeg for øvrigt, at vi kan være kvit, baronen og jeg.

Herredsfogden.

Den enes forbrydelse kan ikke gå op imod den andens. Hvers regning må opgøres for sig.

Friherreinden.

Må jeg da så med det samme få tinglæst mit krav på baronen for min medgift, som han har ødelagt.

Herredsfogden.

Har baronen ødelagt friherreindens medgift, vil der være anledning til at afgøre den sag nu.

Baronen.

Friherreinden medbragte ved ægteskabets indgåelse 6000 kroner i aktier, der var usælgelige og blev værdiløse. Da hun ved giftermålet havde en ansættelse som telegrafist og erklærede, at hun ikke ville lade sig forsørge af sin mand, indgik vi ægtepagt, idet vi kom overens om, at hver skulle forsørge sig selv. Men efter giftermålet mistede hun sin plads, og vi siden har jeg forsørget hende. Det har jeg ikke haft noget at indvende imod, men når hun nu kommer med regningen, skal jeg tillade mig at præsentere mit modkrav. Det beløber sig til 35.000 kroner, nemlig tredjedelen af husets udgifter under vort ægteskab, idet jeg altså påtager mig de to tredjedele.

Herredsfogden.

Har baronen den overenskomst skriftligt?

Baronen.
Nej, det har jeg ikke.

Herredsfogden.
Har friherreinden gældsbevis på sin medbragte medgift?

Friherreinden.
Jeg troede den gang ikke, det var nødvendigt at få det skriftligt, når man gik ud fra at have med hæderlige mennesker at gøre.

Herredsfogden.
Så kan jeg ikke tage hensyn til dette spørgsmål. – Vil nævnet være så god at gå ind i den lille tingsal for at rådslå og tage beslutning!

Scene 13

(Nævnsmændene og herredsfogden går til højre).

Alexandersson *(til sognefogden)***.**
Den retfærdighed her kan jeg ikke blive klog på.

Sognefogden.
Jeg tror, det ville være det rådeligste, om han gik hjem nu; ellers kunne det gå ham, som det gik bonden i Mariestad. Har han hørt den historie?

Alexandersson.
Nej.

Sognefogden.
Jo! Han kom på tinget som tilhører, blev trukket ind i forhandlingerne som vidne, blev part i sagen og endte med at

få ti slag rotting.

Alexandersson.

Fy for Fanden. Men det kunne ligne dem. Jeg tror dem i stand til alt.

(Går ud. Baronen og friherreinden i forgrunden.)

Friherreinden.

Du har svært ved at blive fri fra mig.

Baronen.

Hélène! Nu har jeg slået dig til jorden, men jeg forbløder selv, for dit blod er mit – –

Friherreinden.

Og hvor du kan sætte regninger op!

Baronen.

Som man råber i skoven, får man svar. Din courage er fortvivlelsens og den dødsdømtes. Og når du går herfra, falder du sammen. Så har du ikke mig længere til at læsse sorg og skyld på, og så får du samvittighedskvaler. Ved du, hvorfor jeg ikke har dræbt mig?

Friherreinden.

Du tør ikke!

Baronen.

Nej! Det er ikke for de evige kvalers skyld – dem tror jeg ikke på – men fordi jeg tænker på, at selv om du nu også får barnet, så er du død, inden fem år er gået; det har lægen sagt; og så har barnet hverken far eller mor. Tænk dig, ene i verden!

Friherreinden.

Fem år! Det er løgn!

Baronen.

Inden fem år! Og så sidder jeg alligevel med barnet, enten du vil det eller ikke.

Friherreinden.

Nej, du! Så vil min familie føre proces mod dig og tage barnet fra dig. Jeg dør ikke, når jeg dør.

Baronen.

Det onde dør aldrig! Det er sandt. Men kan du forklare mig, hvorfor du ikke under mig barnet og barnet mig, som det ikke kan undvære? Er det kun dit onde sind og din lyst til at hævne dig, der straffer barnet?

(Friherreinden svarer ikke.)

Baronen.

Ved du, at jeg sagde til præsten, at jeg troede, du muligvis nærede nogen tvivl om barnets ægthed, og at det var årsagen til, at du ikke ville overlade barnet til mig, for at jeg ikke skulle bygge min lykke på falsk bund. Hvorpå han svarede mig: Nej, det tiltror jeg hende ikke, et så smukt motiv. – Jeg tror ikke, du selv ved, hvorfor du er så fanatisk på dette punkt, men det er kampen om at skulle leve videre i vort barn, der driver os til ikke at give tabt. Vor søn har dit legeme, men min sjæl, og den kan du ikke udrydde. Du vil få mig igen i ham, når du ikke aner det; du vil få mine tanker, mine tilbøjeligheder, mine lidenskaber i ham, og derfor vil

du en dag komme til at hade ham, som du hader mig! Det er det, jeg frygter.

Friherreinden.

Du synes endnu at nære en vis frygt for, at han skal blive min?

Baronen.

I din egenskab af moder og kvinde har du et overtag over mig overfor disse herrer dommere, og selv om tilvisse retfærdigheden spiller terninger med tilbundne øjne, findes der dog altid en smule bly på bunden af terningerne.

Friherreinden.

Du kan endnu sige artigheder i skilsmissens øjeblik; måske hader du mig ikke så meget som du lader forstå?

Baronen.

Oprigtig talt, tror jeg, det mere er min vanære, end det er dig jeg hader – skønt jeg vel også nok gør det. Og hvortil dette gyselige had? Måske jeg har glemt, at du nærmer dig dit fyrretyvende år, og at der begynder at spire en mand frem i dig. Måske det er denne mand, som jeg har mærket i dine kys, dine favntag, og som er mig så modbydelig!

Friherreinden.

Måske! For mit livs store sorg er – hvad du ikke ved – at jeg ikke blev født til mand.

Baronen.

Måske det var mit livs ulykke. Og nu hævner du dig på naturens spil og vil opdrage din søn til kvinde. Vil du love mig én ting?

Friherreinden.
Vil *du* love mig én ting?

Baronen.
Hvad nytter det at love? Vi holder jo alligevel ikke vore løfter.

Friherreinden.
Nej, lad os ikke love hinanden noget mere.

Baronen.
Vil du svare mig sandfærdigt på et spørgsmål?

Friherreinden.
Selv om jeg nu talte sandhed, ville du tro, jeg løj.

Baronen.
Jeg ville det, ja.

Friherreinden.
Du ser altså, at det nu er forbi – for evigt!

Baronen.
For evigt! Vi, der en gang svor at ville elske hinanden for evigt!

Friherreinden.
Man skal aldrig sværge på sligt!

Baronen.
Hvorfor ikke? Det er jo dog altid et bånd, hvordan det så end er.

Friherreinden.
Jeg tålte aldrig noget bånd.

Baronen.

Tror du, det var blevet bedre, om vi ikke havde bundet os?

Friherreinden.

Ja, for mig.

Baronen.

Jeg tvivler på det! Så havde du ikke haft noget bånd på mig.

Friherreinden.

Og du heller ikke på mig.

Baronen.

Og resultatet var blevet det samme – men det var vel gået hurtigere. Altså: det er ikke lovens fejl, det er ikke *vor* fejl, ikke andres fejl. Og alligevel er det os, der skal bære skylden for det. *(Sognefogden nærmer sig.)* Så, nu er dommen afsagt. – Farvel, Hélène!

Friherreinden.

Farvel, Axel!

Baronen.

Det er svært at skilles. Og umuligt at leve sammen. Men kampen er i alle fald til ende.

Friherreinden.

Ja, gid den var! Jeg er bange for, at den nu begynder.

Sognefogden.

Parterne må forlade salen, mens retten forhandler!

Friherreinden.

Axel! Et ord, inden det bliver for sent! Det er jo muligt, at man tager barnet fra os begge! Kør derfor hjem og bring

drengen hen til din moder, så flygter vi siden bort, langt bort.

Baronen.

Vil du narre mig igen?

Friherreinden.

Nej, jeg vil ikke. Jeg tænker ikke længer på dig eller på mig eller på min hævn. Frels bare barnet! Hører du! Gør det!

Baronen.

Jeg skal gøre det! Men hvis du nu har bedraget mig? – Lige meget: jeg skal gøre det!

(Ud hurtigt, friherreinden ud i baggrunden.)

Scene 14

Nævnsmændene og herredsfogden ind, på deres pladser.

Herredsfogden.

Da sagen nu er behandlet til ende, beder jeg nævnet fremsætte deres meninger, inden der falder dom. For mit eget vedkommende kan jeg ikke se rettere, end at barnet tilkendes moderen, da begge ægtefællerne er lige skyldige i skilsmissen, og moderen jo må anses for mere skikket til barnets opdragelse end faderen.

(Tavshed.)

Alexander Eklund.

Efter gældende lov følger hustruen mandens stand og vilkår, og manden ikke hustruens.

Emanuel Wickberg.

Og manden er hustruens rette formynder.

Karl Johan Sjöberg.

I vielsesformularen, der jo giver ægteskabet bindende magt, pålægges det hustruen at være manden underdanig, hvoraf det synes mig at fremgå, at manden går forud for kvinden.

Erik Otto Boman.

Og børnene skal opdrages i faderens tro.

Erenfrid Söderberg.

Deraf fremgår også, at barn følger faderen og ikke moderen.

Olof Andersson i Vik.

Men da i foreliggende sag begge ægtefæller er lige skyldige og, efter alt hvad der er kommet for dagen, lige lidet skikkede til at opdrage et barn, mener jeg, at barnet bør tages fra dem begge.

Karl Peter Andersson i Berga.

Idet jeg slutter mig til Olof Andersson, minder jeg om, at dommeren i så fald udnævner tvende gode mænd, der tager sig af børnene og ejendommen, og lader manden og hustruen samt barnet deraf tilflyde underhold.

Axel Vallin.

Jeg skal i så fald tillade mig at foreslå til sådanne gode mænd Alexander Eklund og Erenfrid Söderberg, der begge er kendte for redeligt væsen og kristeligt sindelag.

Anders Erik Ruth.

Jeg slutter mig til Olof Andersson i Vik angående barnets fjernelse fra både fader og moder, og til Axel Vallin angående de gode mænd, hvis kristelige sindelag gør dem særdeles skikkede til barnets opdragere.

Sven Oskar Erling.

Jeg slutter mig til den foregående taler.

August Alexander Vass.

Jeg ligeledes.

Ludvig Østmann.

Jeg ligeledes.

Herredsfogden.

Da altså nævnets flertalsmening synes at gå i modsat retning af min opfattelse beder jeg nævnet skride til afstemning, og kan jeg måske opstille som det, der skal stemmes om, Olof Anderssons forslag om at tage barnet fra både fader og moder og overgive det til gode mænd. Er dette nævnets enstemmige mening?

Nævnet.

Ja!

Herredsfogden.

Dersom nogen ikke er enig med hvad der skal stemmes om, må han række sin hånd i vejret. *(Tavshed.)* Nævnets mening har således sejret over min, og jeg reserverer mig i protokollen mod denne, som det forekommer mig, unødvendigt hårde dom. – Ægtefællerne dømmes til et års skilsmisse med hensyn til bord og seng under straf og fængsel, hvis de i mellemtiden søger hinanden. *(Til sognefogden.)* Kald parterne ind!

Scene 15

De forrige. Friherreinden. Folk ind.

Herredsfogden.

Er baron Sprengel ikke til stede?

Friherreinden.

Baronen kommer straks.

Herredsfogden.

Den, der forsømmer tiden, må tage skade for hjemgæld. – Herredsrettens dom er faldet sålydende ud: Ægtefællerne Sprengel dømmes til et års skilsmisse fra bord og seng, barnet tages fra forældrene og overgives til to gode mænds opdragelse, og har retten dertil udset og beskikket nævnsmændene Alexander Eklund og Erenfrid Söderberg.

(Friherreinden udstøder et skrig og falder om. Sognefogden og politibetjenten løfter hende op og sætter hende på en stol. En del af tilhørerne er gået.)

Baronen *(ind)***.**

Hr. dommer! Efter derude at have hørt rettens kendelse, nedlægger jeg protest dels imod hele nævnet, der er mine personlige fjender, dels imod de gode mænd Alexander Eklund og Erenfrid Söderberg, af hvilke ingen er så sikkert stillet i økonomisk henseende, som det kræves af gode mænd; desuden agter jeg at anlægge sag mod dommeren for ukyndighed i embedets udøvelse, når han ikke har kunnet skelne imellem, at den, der har begyndt med at bryde ægteskabet, er skyld i den anden parts brud, og at således ikke begge er lige skyldige.

Herredsfogden.

Den, der ikke er tilfreds med dommen, må indanke den for overretten inden den foreskrevne frists udløb! Vil nævnet være så god at følge med til synsforretning i præstegården angående sagen imod vurderingsmændene i kommunal bestyrelsen?

(Herredsfogden og nævnsmændene ud i baggrunden.)

Scene 16

Baronen. Friherreinden. *Tilhørerne forlader lidt efter lidt salen.*

Friherreinden *(rejser sig)***.**

Hvor er Emile?

Baronen.

Han var borte!

Friherreinden.

Nu lyver du!

Baronen *(efter en pause)***.**

Ja! – Jeg bragte ham ikke til min mor, for hende stoler jeg ikke på, men til præstegården!

Friherreinden.

Til præsten?

Baronen.

Din eneste pålidelige fjende! Ja! Hvem skulle jeg ellers vove at stole på? Og jeg gjorde det, fordi jeg nylig så et glimt i dit øje, der sagde, at du mulig ville kunne finde på at dræbe dig og barnet.

Friherreinden.

Så du det? Å, at jeg lod mig narre til at tro på dig!

Baronen.

Hvad siger du nu til alt dette?

Friherreinden.

Jeg ved det ikke; men jeg er så træt, at jeg ikke længere føler noget slag. Det forekommer mig snarere som en lettelse, at jeg har fået nådestødet.

Baronen.

Du tænker ikke på det, der nu vil følge efter: hvordan din søn skal opdrages af to bønder, hvis mangel på dannelse og hvis simple vaner langsomt vil pine barnet til døde; hvordan han vil blive trykket ned til deres snævre synskreds; hvordan hans intelligens vil kvæles af religiøs overtro; hvordan han vil blive oplært til foragt for sin far og mor – –

Friherreinden.

Ti! Sig ikke mere, eller jeg mister forstanden! Min Emile hos bondekællinger, der ikke vasker sig, der har utøj i sengene og ikke ved, om en kam er ren! Min Emile! Nej, det er ikke muligt!

Baronen.

Det er den ramme virkelighed, og du har ikke andre at skyde skylden på end dig selv.

Friherreinden.

Mig selv? Ja, men har jeg selv skabt mig? Har jeg nedlagt onde tilbøjeligheder, sået had og vilde lidenskaber i mig selv? Nej! Hvem nægtede mig kraft og vilje til at bekæmpe dem?

Når jeg ser mig selv i dette øjeblik, synes jeg, det er synd mod mig! Er det ikke?

Baronen.

Jo, det er! Det er synd mod os begge to! Vi prøvede jo på at undgå skærene i giftermålet og levede som mand og hustru uden at være gift; men vi havde jo alligevel kampe nok, og vi forskertsede et af livets største goder, menneskers agtelse, og så giftede vi os. Men vi ville overliste samfundet med dets love; vi ville ikke have nogen præst til at vie os, men sneg os til et borgerligt ægteskab; vi ville ikke stå i noget afhængighedsforhold til hinanden – ikke have fælles kasse, ikke pukke på personlig ejendomsret – og så gled det ind i det gamle spor igen. Intet kirkeligt bryllup – men ægtepagt! Og så gik det itu! Jeg tilgav dig din utroskab, og vi levede for barnets skyld i fri skilsmisse – så frit, så frit! Men jeg blev træt af at forestille min vens elskerinde som min hustru og så måtte vi skilles! Ved du hvad? Ved du, hvem vi har kæmpet imod? Du kalder ham Gud, men jeg kalder ham Naturen! Og den herre og mester hidsede os op til had mod hinanden, ligesom han hidser mennesker op til kærlighed. Og nu er vi fordømte til at sønderslide hinanden, så længe der findes en gnist af liv i os. Nye processer i overretten, genoptagelse af retssagen, indankning for kirkerådet, stiftsøvrighedens udtalelse, højesterets afgørelse. Men så kommer mit krav på omstødelse af dommen, min ansøgning om formynder, dine protester og kontrasøgsmål: fra skafot til skafot! Uden at finde en barmhjertig bøddel. – Gårdens vanrøgt, økonomisk ruin, barnets forsømte opdragelse! Og hvorfor gør vi ikke en ende på disse usle to liv? Fordi barnet holder os tilbage. – Du

græder, men jeg kan ikke græde! Ikke engang, når jeg tænker på den nat, der nu venter mig i det øde hjem! Og du, stakkels Hélène, som igen skal hjem til din mor! Din mor, som du forlod med et glad sind, for at drage ind i dit eget hjem! Bliv igen hendes datter – det bliver måske værre end at være hustru! – Et år! To år! Flere år! Hvor mange tror du, vi endnu holder ud at lide i?

Friherreinden.

Jeg går aldrig til min mor! Aldrig! Jeg vil flakke om på vejene og i skovene for at skjule mig og skrige mig træt mod Gud, der har ladet den forbandede kærlighed komme ind i verden, for at pine og plage menneskene, og når det bliver mørkt, lægger jeg mig i præstegårdens lade, for at sove i nærheden af mit barn.

Baronen.

Og du tror, du kan sove i nat, du!

Tæppe.

Om "Båndet"

Forfatter: August Strindberg (1849-1912).
Første udgave: Skrevet i 1892, trykt 1897 i August Strindberg: *Tryckt och Otryckt*, Albert Bonniers Förlag, Stockholm 1897. Urpremiere 11.03.1902 på Max Reinhardts "Schall und Rauch" (Kleines Theater), Berlin. Dansk førsteopførelse på Det Kongelige Teater 1917.
Denne udgave efter: *Båndet. Sørgespil i én Akt.* Af August Strindberg (Oversat af Otto Borchsenius), i *Tilskueren*, november 1917.
Oversætter: Otto Borchsenius (1844-1925).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Foto fra opførelse af *Båndet* på Det Kongelige Teater 1917 med Poul Reumert som Baronen og Bodil Ipsen som Friherreinden.

ISBN 978-87-7628-461-9
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-667-6 (Ølstykke 2020)

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk